

SPORDA TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA ÖTEKİLEŞTİRMEYE MEYDAN OKUYAN KADINLAR

Bölüm 18

Vedia GÜLÜM YURDADÖN¹

BÖLÜM HEDEFLERİ

Bu bölümü okuduktan sonra şunları yapabilmelisiniz:

1. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarını açıklamak,
2. Toplumsal bir kavram olarak sporu açıklamak,
3. Toplumsal cinsiyet ve spor ilişkisini açıklamak,
4. Sporda toplumsal cinsiyet bağlamında ötekileştirmeye meydan okuyan kadınları farkında olmak.

GİRİŞ

Doğum ile beraber bireyin biyolojik özelliklerine bağlı olarak kadın veya erkek olarak cinsiyeti belirlenmektedir. Günümüzde hâlâ en sorunlu kavramlarının başında cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları gelmektedir. Doğuştan gelen cinsiyet, kadın ve erkek olarak kişinin biyolojik yönünü; biyolojik cinsiyete toplum ve kültürün yüklediği anlam ise toplumsal cinsiyeti ifade etmektedir. (Dökmen, 2006) Toplumun ve kültürün belirlediği toplumsal cinsiyet rollerine etkisi ile eski Türkler'deki hatunlar dönemi ya da amazon kadınları gibi anaerkil toplumlar karsımıza çıksa da tarihten günümüze toplumlar yoğun bir şekilde eril, ataerkil toplumsal cinsiyet rolleri ile şekillendirilmiştir. Bu durum ötekileştirilen kısıtlanan ikinci sınıf insan muamelesi gören hakkında hükümler verilen bir karşı cins yaratılmasına neden olmuştur. Sosyal bir olgu olan spor alanında

¹ Bil. Uzm., Iğdır Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD, vediag@hotmail.com

Bu gücün temellerini antik çağdan Kynska'dan günümüze ötekileştirmeye meydan okuyan kahraman kadınların mücadelesi oluşturmuştur. Kyniska Kallipateria Antik çağdan, Modern çağdan ise Stamatia Revithi, Roberta Gibb, Kathrine-Switzer, Alice Milliat, Billie Jean King, Samiye Cahid Morkaya bu kahraman kadınların en bilinenlerindedir.

Biyolojik özelliklerine bakılarak iki ayrı gruba ayrıştırılan dünyada toplumsal dengelerin vazgeçilmezi olan kadın ve erkeklerin daha iyi bir yaşam kurmak adına her alanda eşit bireyler olduklarının bilincine erişmeleri gerekmektedir. Bunun inşa edilmesi toplumdaki eril cinsiyetçi dillin ve davranışların her alandan ortadan kaldırılması ile oluşabileceğini tahmin edebiliriz. Büyük usta Neşet Ertaş'ın "Analar insandır biz insanoğlu" sözünden hareket ile sporda da yaratılan tüm ayrımcılıkların ortadan kalkması için, sadece erkekler değil, kadınlar yaparken de sevip, izleyip, takdir etmeli ve yaşamın hiçbir yerinde, hiçbir döneminde kadın-erkek ayrımına yer vermemeliyiz.

KAYNAKLAR

- Akın, A. (2007). Toplumsal cinsiyet (gender) ayrımcılığı ve sağlık. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 26 (2), 1-9.
- Alankuş, S. (2007). *Kadın odaklı habercilik*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Aslantep, G. (2006). *Kadın istihdam zirvesi*. İstanbul: TİSK.
- Aybek, A. & Yıldırım, İ. (2016). Baron Pierre de Coubertin'in olimpizm felsefesinde kadın. Canan Koca (Ed.), *Sporun toplumsal cinsiyet halleri*, (s. 58-77) içinde. Ankara: Spor Yayınevi.
- Bandy, S. J. (2000). Women & sport from antiquity to the 19th century. *Olympic Review*, 18-22.
- Berktaş, F. (2000). *Tek tanrılı dinler karşısında kadın*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal cinsiyet bize yüklenen roller*. (Kader Ay Çev. Ed.). İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları.
- Biçer, T. (2020). Spor-kültürü. 05.05.2020 tarihinde [www.turgaybicer.com: https://www.turgaybicer.com/makale-spor-kulturu](https://www.turgaybicer.com/makale-spor-kulturu) adresinden ulaşılmıştır.
- Burfoot, A. (2016). *First ladies of running: 22 inspiring profiles of the revels, rule breakers, and visionaries who changed the sport forever*. New York: RodaleBooks.
- Çetintaş, B. (2009). Türkiye'nin ilk kadın otomobil yarışçısı: Samiye Cahid Hanım. (25.06.2021 tarihinde <https://m.bianet.org/bianet/kadin/113912-turkiye-nin-ilk-kadin-otomobil-yariscisi-samiye-cahid-hanim> adresinden ulaşılmıştır.)
- Chalabaev, A, Sarrazin, P, Fontayne, P, Boiche, J. ve Clément-Guillot, C. (2013). The influence of sex stereotypes and gender roles on participation and performance in

- sport and exercise: Review and future directions. *Psychology of Sport and Exercise*, (136-144).
- Dasgupta, S. (2020). Cynisca and the Heraean Games. (10.10.2021 tarihinde <https://thewire.in/history/cynisca-and-the-heraean-games-the-female-athletes-of-ancient-greece>: adresinden ulaşılmıştır).
- Dökmen. (2006). *Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Sistem Yay.
- Eler, C. (2016). duvari-yok-saymak. (14.10.2021 tarihinde <https://www.socratesdergi.com/yazi/duvari-yok-saymak> adresinden ulaşılmıştır)
- Gill, D. (1986). *Psychological dynamics of sport and exercise*. USA: Human Kinetics.
- KASFAD. (2012). KASFAD kuruluş bildirgesi. (13.10.2021 tarihinde <https://www.kasfad.org/kadınların-spor-ve-fiziksel-aktiviteye-katılımı-bir-haktır/> adresinden ulaşılmıştır).
- KASFAD. (2015). Spor alanında toplumsal cinsiyete duyarlı dil rehberi. (13/10/2021 tarihinde <https://www.kasfad.org/spor-alanında-toplumsal-cinsiyete-duyarlı-dil-rehberi/> adresinden ulaşılmıştır.)
- King, B.J. (2017). Battle of the sexes. (15.07.2021 tarihinde <https://www.billiejeanking.com/biography/> adresinden ulaşılmıştır.)
- Koca, C. & Demirhan, G. (2005). Beden eğitimi ve spor alanında toplumsal cinsiyetin yeniden üretimi. *Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe*, 16 (4), 200-228.
- Koca, C. (2016). Cinsiyetlendirilmiş bir sosyal alan olarak spor. Canan Koca (Ed.) *Toplumsal cinsiyet halleri* içinde (s.8-38). Ankara: Spor Yayınevi.
- Koca, C. (2018). Sporda toplumsal cinsiyet eşitliği haritalama izleme çalışması. Ankara: CEİD yayınları.
- Koca, C. (2018). Sporun toplumsal cinsiyet halleri. İzmir Barosu Bülteni, 25 Kasım Özel sayısı, 32.
- Maral, E. (2004). İktidar, erkeklik ve teknoloji. *Toplum ve Bilim Dergisi*, 127-143.
- Memiş, U. A., & Yıldırım, İ. (2011). Batı kültürlerinde kadınların spora katılımlarının tarihsel gelişimi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16 (3), 17-26.
- Moawad, J. (2019). Gender inequality in sports, fair play. *Revista de Filosofía, Ética y Derecho del Deporte*, 28-53.
- O'Shea, M., & Duffy, S. (2020). The Conversation. The Tokyo Olympics are supposed to be a 'landmark in gender equality' - are the Games really a win for women? (15.10.2021 tarihinde <https://theconversation.com/the-tokyo-olympics-are-supposed-to-be-a-landmark-in-gender-equality-are-the-games-really-a-win-for-women-164234> adresinden ulaşılmıştır.)
- Özsoy, S. (2008). Türk spor medyasında kadın. *Spor Bilimleri Dergisi*, 19 (4), 201-219.
- Petri, A. E. (2021). Sports/roberta-gibb-first-woman-marathon-sculpture. html Alexandra E. Petri RRoberta Gibb broke barriers in the Boston Marathon. Now there's a statue of her feat. (10.11.2021 tarihinde sports/roberta-gibb-first-woman-marathon-sculpture.html adresinden ulaşılmıştır.)
- Pfister, G. (2000). The role of women in traditional games and sports. *Olympic Review*,

- 31 (Feb-March), 38-45 .
- Quintillan, G. (2000). Alice milliat and the women's games. *Olympic Review*, 31 (Febr-March), 27-28.
- Revithi, S. (2018). Stamata Revithi: Marathon woman. (13.11.2021 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Stamata_Revithi adresinden ulaşılmıştır.)
- Runfol, & Sabo. (1980). *Jock: Sports & male identity*. New Jersey: Prentice- Hall.
- Şafak, Z. (2009). Turkiyenin ilk kadın ralli pilotu. (13.11.2021 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/turkiye-nin-ilk-kadin-ralli-pilotu-11535732> adresinden ulaşılmıştır.)
- Sakarya, H. (2021). 1967: Kuralları çiğneyen maratoncu, Kathrine Switzer. (13.11.2021 tarihinde <https://catlakzemin.com/19-nisan-1967-kurallari-cigneyen-maratoncu-kathrine-switzer/> adresinden ulaşılmıştır.)
- Shaw, S. (2006). Scratching the back of "Mr X": Analyzing gendered social processes in sport organizations. *Journal of Sport Management*, 20, 510-534.
- TMOK. (2018) IOCden-Cinsiyet-Esitligine-Yonelik-25-Oneri. (13/11/2021 tarihinde <https://olimpiyatkomitesi.org.tr/Haber-Detay/IOCden-Cinsiyet-Esitligine-Yonelik-25-Oneri/7783> adresinden ulaşılmıştır.)
- Toker, N. (2016). Billie-jean-kingin-yolu (13.11.2021 tarihinde <https://www.socratesdergi.com/billie-jean-kingin-yolu/> adresinden ulaşılmıştır.)
- Unes, L., & Nation. (1989). *Sport psychology: Introduction*. Chicago: Nelson-Hall.
- Yazıcı, A. G. (2014). Toplumsal dinamizm ve spor. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3 (1), 394-405.